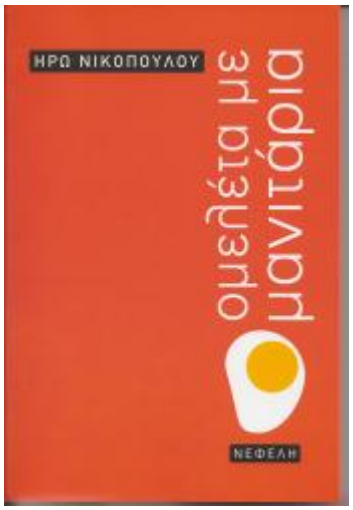
Η Νατάσα Κεσμέτη για την συλλογή διηγημάτων "Ομελέτα με μανιτάρια" (περ.Κάπα τ.χ. 1 , Ιούνιος 2008)

Η Νατάσα Κεσμέτη για την συλλογή διηγημάτων Ομελέτα με μανιτάρια στο περ. Κάπα (2008-06-01)

Η αυγή μιας μινιατούρας πίσω από έναν ατυχή τίτλο

Μετά από τρεις ποιητικές συλλογές, αρχής, γενομένης το 1986, και ένα πεζογράφημα το 2003 η προφανέστατα ανήσυχη (ας σημειώσω εδώ τον τίτλο της πρώτης ποιητικής συλλογής της: Ο μύθος του Οδοιπόρου] ζωγράφος Ηρώ Νικοπούλου, συνεχίζοντας το οδοιπορικό της έφτασε ως την γη των διηγηματογράφων.

Αμέσως θα πω ότι, κατά τη δική μου ανάγνωση, μια νέα διηγηματογράφος φαίνεται να βρίσκεται στην πρώτη της Ανατολή και πως το φως που προβάλλει είναι το διστακτικό, «δοκιμαστικό» φως των πρώτων αχτίδων όταν διαγράφονται στο βάθος του ορίζοντα. Η ύπαρξή του είναι, κατά τη γνώμη μου, το πιο σημαντικό.

Απέναντι στα σκότη και τα μακρινά φώτα αυτού του ορίζοντα, η επιλογή του τίτλου της συλλογής φαντάζει πενιχρή, καθώς στενεύει και, με την πρώτη ματιά, περιορίζει το αφηγηματικό αναμενόμενο, στο χώρο μιας κουζίνας –οσοδήποτε «εξωτικής» ή και μοιραία επικίνδυνης, όπως αυτή του ομωνύμου διηγήματος. Και μάλιστα όταν η συγγραφέας είχε τόσες άλλες επιλογές, πλούσιες σε υπαινικτικότητα γύρω από το τι ενδεχομένως συμβαίνει «στην κουζίνα της» και τι ετοιμάζεται. Ενδεικτικά θα αναφέρω τις δυνατότητες που παρείχαν: «Η θυμωμένη του Ντεγκά», «Η τρίτη πτώση», το «Και πέντε…» τίτλοι, των σχετικών διηγημάτων. Δεν πρόκειται για κανένα θανάσιμο λάθος, αλλά για μια αδικία, «από την… όψη» κατά την «κόψη» των περιεχομένων. Το αν θα προσελκυσθούν αναγνώστες μέσα στη μαγειρική μανία σύσσωμων των ΜΜ, είναι μια εντελώς άλλη ιστορία.

Ιδωμένο στο σύνολό του το βιβλίο συνειρμικά οδηγεί στις αυλές μοναστηριών και ανακτόρων της Εγγύτατής μας Δύσης όπως επίσης της καθ' ημάς αλλά και της Άπω Ανατολής, όπου οι μικρογράφοι αποτύπωσαν με λατρεία στις λεπτομέρειες την αφοσίωσή τους στην Τέχνη της Μινιατούρας. Έτσι κι εδώ κοντά στην πηγή ενός εσωτερικού αίθριου η Ηρώ Νικοπούλου ψάχνει σε μια ποικιλία θεμάτων την ίδια μινιατούρα, για να μην πω την ίδια μαντάλα, την οποία προσεγγίζει από διάφορες γωνίες και διάφορα κάθε φορά σημεία.

Η συλλογή είναι μοιρασμένη σε πέντε μέρη και τα διηγήματα, όσο προχωρά η ανάγνωση τόσο πιο καλά γίνονται. Τα δύο πρώτα μέρη απαρτίζονται από τρία μικρά διηγήματα, ενώ τα υπόλοιπα τρία από τέσσερα. Μαζί με εκείνο που έδωσε στην συλλογή τον τίτλο της, «Η Μικρή Γοργόνα» είναι το επόμενο μεγαλύτερο. Και τα δύο απλώνονται σε δέκα σελίδες, αποτελώντας την εξαίρεση καθώς τα πλείστα διηγήματα καταλαμβάνουν τρεις συνήθως σελίδες. Επομένως κάθε λέξη έχει εδώ όχι μόνο το γνωστό ειδικό της βάρος αλλά και ιδιαίτερη θέση. Για τον αυτό λόγο το εγχείρημα της Ηρώς Νικοπούλου δεν στερείται τόλμης σε μιαν εποχή ακατάσχετης φλυαρίας. Αλλά και για τον ίδιο λόγο έχει μπροστά της δρόμο να διανύσει, αν αποφασίσει —και μακάρι να το αποφασίσει— να αφοσιωθεί στην Τέχνη της Διήγησης ως Τέχνη της Μινιατούρας. Ακόμα δεν είναι «μπρισιμτζού» κατά την απαίτηση μιας διηγηματογραφίας του απολύτως αναγκαίου. Ωστόσο μπορεί κανείς να διακρίνει τις κρυφές δυνατότητες να αναδειχθεί σε μεταξοκεντίστρα! Προσώρας φανερώνει πως λογής λογής πλεξούδες και πλεξουδίτσες από μπρισίμια πολλών αποχρώσεων βρίσκονται στα δάχτυλά της.

Με ευχάριστη έκπληξη ανακάλυψα ακόμη πως μπορεί να σταθεί κοντά σε μια παραμελημένη-

/παραγνωρισμένη διηγηματογράφο η οποία γράφει και στα γερμανικά, και που στην Ελβετία έχουν πει γι' αυτήν πως μοιάζει μαθήτρια του Μούζιλ! Μιλάω για την κυρία Φούλα Λαμπελέ. Από την άλλη, φέρνει στην άκρη του νου την Άτγουντ, την Καναδέζα των τρομερών συλλήψεων κι ακόμα σε, ελάχιστες μεν αλλά παρόμοια τρομακτικές λαζούρες, την Ελφρίντε Γιάλινεκ. Για την ώρα αποτελούν έναν αμυδρό, ισχυρό ωστόσο, υπαινιγμό. Δεν ξέρω τι θα μπορούσε να επισυμβεί στα κείμενα της Νικοπούλου αν καλλιεργούσε αυτές τις τραχιές ή άγριες λαζούρες. Δεν εύχομαι να το πράξει αλλά και δεν μπορώ να μην το σημειώσω.

Αντίθετα αισθάνθηκα χαρά όταν με το διήγημά της «Και πέντε», το οποίο θεωρώ ότι ξεχωρίζει: θεματολογικά, από άποψη σύλληψης, αλλά και για το πώς «το έμπλεξε και το έπαιξε». Με έκανε να αναμνησθώ της αινιγματικής όσο και υπέροχης εκείνης «Γυναίκας με τα παρθένα μάτια» του Κανέλλη χωρίς όμως να αποφασίσω να αποκαλώ τη συγγραφέα εφεξής... «Κανελλίνα», αλλά μάλλον... κυρία Μπράντμπερη, ή ίσως κυρία... Κλαρκ. Αν δεν υποπίπτω στο λάθος κάποιας σοβαρής παράλειψης, νομίζω πως τα ελληνικά εδάφη του Μάκη Πανώριου και άλλων συγγραφέων μας του Science Fiction δεν πάτησε στα σοβαρά, δηλαδή με απαιτήσεις, γυναίκα λογοτέχνης. Ούτε πιστεύω πως αυτός είναι ο δρόμος της Ηρώς Νικοπούλου. Αυτό που θέλω να δείξω είναι απλά πως ο ορίζοντάς της έχει πλούσια γκάμα ταξιδιάρικων σύννεφων να τον διασχίζουν, σύντομα διηγούμενα παράξενους σχηματισμούς και απότομα διακόπτοντας την εξιστόρηση της στιγμής.

Ακριβώς εδώ, στο σημείο που η Ηρώ Νικοπούλου προσπαθεί να αρπάξει το «μόλις», το φευγαλέο και να το αποδώσει με όρους του πραγματικού το οποίο και την καθηλώνει (όχι το ονειρικό αλλά το πραγματικό), συναντά τις δυσκολίες. Εννοώ γλωσσικές δυσκολίες. Νομίζω πως δεν θέλει να καταφύγει σε μια «ποιητική γραφή» για να αποδώσει τα μεταιχμιακά στοιχεία ενός μισοχαράματος (όπως στην «Παρενόχληση» για παράδειγμα), δεν θέλει να «αραιώσει» το κείμενο και καλώς πράττει. Αλλά τα ρεαλιστικά, κοφτά φραστικά σχήματα δεν αποτελούν τα προσφορότερα οχήματα της μεταφοράς που επιδιώκει ή τουλάχιστον νομίζω πως επιδιώκει και την οποία η δική μου ανάγνωση θα ανέμενε από τον καμβά και τα μοτίβα της. Ένα επιπλέον προτέρημα της συγκεκριμένης γραφής είναι ότι δεν «ψυχολογίζει», καίτοι πασίδηλο ότι η γράφουσα γνωρίζει από ψυχολογία και του βάθους και του... ύψους, τουτέστιν των ανθρώπινων σχέσεων. Χωρίς να πάψει να ενδιαφέρεται να αποδώσει το τρέχον όπως λέγεται, όπως εκφέρεται στον καθ' ημέραν σύγχρονο βίο, θα άξιζε, πάντα κατ' εμέ, ο μόχθος να ανακαλύψει τις λεπτές εκείνες ισορροπίες ανάμεσα στο τι θα κρατήσει και τι θα εκπαραθυρώσει από το λόγο της:

Στις δικές της μινιατούρες δεν μπορεί να έχει κεντρική θέση η ευκολία εκφράσεων που εισέδυσαν ως μεταφράσεις από τα αγγλικά ή τα αμερικάνικα κυρίως και επικράτησαν τόσο την τηλεοπτική γλώσσα όσο και σ' αυτή των συναναστροφών, όπως λ.χ. τα ακόλουθα: «μπαίνω σε μια σχέση» ή «βγαίνω από μια σχέση», ιδίως το «μου βγάζει» (με την έννοια πως κάποιος αγκιστρώνει για κάποιο λόγο μιαν αντιστοιχία μέσα μας ή διέγερση που προκαλεί μιαν αντίστοιχη αντίδραση). Ομοίως το «με καλύπτει» ή το αντίθετο του «δενμε καλύπτει», η έκφραση «φορτισμένα με ενέργεια», επιπλέον η παραμασημένη από γυναικεία πεζογραφικά χείλη «διαφορετικότητα». Όλες αυτές τις ευκολίες μας τις φορέσανε κυριολεκτικά «καπέλο» οι πάμπολλοι ψυχολόγοι που αποπειρώνται να ερμηνεύσουν τη ζωή μας στα πρόχειρα από παράθυρα και άλλα φτηνά «ντιβάνια», λες και βρέχει ο ουρανός τους Γιά-λομ σε κάθε στενό. Κι ας μην πούμε τίποτα για τους δόλιους φροϋδικούς και μεταφροϋδικούς στο ρωμαίικο λιανοπάζαρο ψυχοσυντα-γών στα γρήγορα.

Παρόμοιες εκφραστικές ευκολίες μόνον σαν κεντιές κάπου κάπου κι αυτό μετ' επιγνώσεως έχουν θέση στα κείμενα της, ενδεχομένως επαυξάνοντας λελογισμένα την ειρωνεία που έτσι κι αλλιώς δεν τους λείπει.

Δεν θα ήθελα να κλείσω χωρίς να αναφερθώ στο τελευταίο διήγημα με τίτλο «Ιφιγένεια εν Ύπνοις». Δεν είναι μόνον ο Μύθος με τον οποίο κυριολεκτικά «έρχεται στα χέρια» η Ηρώ Νικοπούλου, τόσον στη γενική του ισχύ όσο και στη συγκεκριμένη του εκδοχή. Δεν είναι μόνο ένας άλλος άνεμος που φυσάει στο ακροτελεύτιο εδώ του βιβλίου, είναι ο δρόμος που φαίνεται να ανοίγει για τη διηγηματογράφο από την ελάχιστη περιπτωσιολογία προς τις καθολικές-αρχέτυπες οράσεις.

Πώς θα μπορούσε να γίνει αλλιώς; Ο δρόμος και η περιπέτεια της ψυχής σε μύθους και λαϊκά παραμύθια αρχίζει με μιαν αντιστροφή, μιαν άρνηση, ή όπως εδώ με μια πατροκτονία «ύπνοις», τουτ-

έστιν «ανοίγει» με την επιθυμία της πατροκτονίας και γενικότερα του φόνου. Επ' ευκαιρία ας σημειώσω, διαφωνώντας με το οπισθόφυλλο του βιβλίου, ότι ο τελευταίος πάντοτε μετέχει του πραγματικού, εξ ου και το βιβλικόν «ουκ επιθυμήσεις» με το οποίο φανερώνεται το οντολογικό μέγεθος και η σημασία της Επιθυμίας.

Επιστρέφοντας στο διήγημα, το δειλό, υπάκουο, μοιραίο θήραμα, το σφαγιασμένο θήλυ ενός πατριαρχικού κόσμου υπνοβατεί προς το ασύνειδο βάθος όπου η επιθυμία δεν γνωρίζει από το «όχι» της πολιτισμένης άρνησης, αλλά υποχωρεί σε ολοένα βαθύτερα προ-ανθρώπινα στρώματα. Η σφιχτή γραφή, τα σβησμένα περιγράμματα, η προσήλωση μόνο σ' ό,τι σώζει το «εν ύπνοις», έδωσε το μέτρο για το εκεί (και ίσως έτι πέραν...} όπου μπορεί να φτάσει η οδοιπόρος μικρογράφος ακολουθώντας τον δικό της μύθο. Κουράγιο να έχει!